

Zabytki

Najokazalszym zabytkiem, jaki można obejrzeć zwiedzając gminę Białopole, jest pałac myśliwski w Maziarni Strzeleckiej. Pochodzi z początków XX wieku. Na uwagę zasługuje jego wnętrze. Usytuowano tam salę balową o wysokości dwu kondygnacji z dębowym kominkiem. Sala sklepiona jest kasetonowym stropem. Ściany zdobią trofea łowieckie (poroża, ptaki, medalion dzika i łosia). Na fasadzie obiektu znajduje się herb „Jelita” oznaka rodowa Zamoyskich – dawnych właścicieli pałacu. W czerwonym polu herbu widnieją dwie skrzyżowane złote kopie, na nich trzecia kopia, zaś w klejnocie herbu umieszczono pół wspiętego kozła z czarnymi rogami. Obecnie pałacyk należy do Nadleśnictwa Strzelce.

Kolejnym godnym uwagi zabytkiem jest kościół parafialny w Buśnie. Obiekt wzniesiony w 1795 r. jako część zespołu cerkwi greko-katolickiej pod wezwaniem Zaśnięcia NMP, w roku 1875 przemianowano na cerkiew prawosławną. Od roku 1919 sakralna budowla stała się własnością kościoła katolickiego. Świątynia początkowo posiadała kopuły cerkiewne, które zburzono i dobudowano dwie wieże. Cechy stylowe oraz wyposażenie wnętrza świątyni wskazują na barok. W ołtarzu głównym z roku 1888 umieszczony jest obraz przedstawiający Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny namalowany w 1921 roku. Po obu stronach nawy znajdują się ołtarze: prawy poświęcony jest Matce Boskiej, lewy – św. Franciszkowi z Asyżu. Uwagę wiernych i wszystkich odwiedzających kościół przyciąga chór wyposażony w rokokowe organy z początku XIX w.

W Kurmanowie można podziwiać dawną kaplicę dworską wybudowaną w 1790 roku. Jej fundatorem był Michał Wydźga. Powstała najprawdopodobniej na miejscu pustelni. Pierwotnie była klasycystyczną budowlą wzniesioną na planie krzyża greckiego, z wydłużoną nawą frontową. W roku 1831 kaplicę przekształcono w cerkiew greko-katolicką po przebudowie części frontowej i dobudowaniu bocznych kaplic i kopuły. Od roku 1875, po likwidacji greko-katolickiej diecezji chełmskiej, kaplica została przejęta przez wyznawców prawosławia. Charakterystyczna dla cerkwi kopuła zniknęła w 1918 roku, kiedy budynek poddano remontowi niezbędnemu dla usunięcia skutków działań wojennych, a następnie, dzięki staraniom Tomasza Wydźgi, świątynię oddano katolikom. Po wojnie w budynku mieściła się szkoła podstawowa, a od niedawna stanowi on własność prywatną.

Dwór w Raciborowicach stanowił część folwarku rodziny Wydźgów. Zbudowano go na pocz. II poł. XIX w. i stanowi on dziś najlepiej zachowaną grupę obiektów zabytkowych na terenie gminy Białopole. Znajdował się tam parterowy mieszkalny budynek z cegły, wzniesiony na planie prostokąta, były także „dwunastki”, „ósmaki” i „czworaki” (domy dla dwunastu, ośmiu i czterech rodzin służby). Kolejny właściciel dworu – Władysław Kastory, przebudował budynek: dobudował boczne oficyny i połączył je z budowlą centralną, nadając obiektowi kształt litery „L”. Dwór otaczał rozległy park i ogród, którego bardzo skromne pozostałości nie pomagają wyobraźni odtworzyć jego dawny wygląd.

Dworek w Strzelcach jest obiektem pozostałym z przebudowanego wielokrotnie dworu, którego ostatnim właścicielem była hrubieszowska rodzina Du Chateau. Jego obecny kształt w niewielkim stopniu przypomina wygląd z czasów świetności. Tu, podobnie jak w Kurmanowie, mieściła się szkoła podstawowa.

W samym Białopolu znajdują się trzy interesujące ze względów historycznych obiekty: zwracający uwagę charakterystycznie zdobioną elewacją budynek, w którym kiedyś mieściły się kuźnia i stolarnia z 1892 roku (na co wskazuje data umieszczona na bocznej elewacji), będący obiektem mieszkalnym, stanowiąca dobrze zachowany przykład architektury przemysłowej cegielnia

z klinkiernią z około 1900 roku, z typowym kominem i pozostałościami towarzyszącej zabudowy mieszkalnej dla pracowników oraz budynek młyna elektrycznego z 1924 r.

Historyczną pozostałością zasługującą na uwagę i pamięć są coraz mniej liczne kapliczki i krzyże przydrożne – świadectwo religijnej strony życia duchowego mieszkańców gminy. Okazała kapliczka znajduje się w centrum Białopola. Przedstawia figurę Matki Boskiej z Dzieciątkiem i pochodzi z lat 20 – tych XX wieku. Jeszcze jedna białopolska kapliczka została, jak poprzednia, wymurowana w pobliżu skrzyżowania drogi „dubieneckiej” z drogą do Kicina, natomiast na końcu prostego odcinka „kicińskiego” traktu, przy samym jego zakręcie, stoi kapliczka z półkolistym zadaszeniem, a inna murowana, pochodząca z lat 30 – tych XX wieku, zajmuje centralne miejsce placu przed sklepem w Buśnie.

Drewniane kapliczki zachowały się w Raciborowicach i w Buśnie. Pierwsza znajduje się przy przystanku autobusowym, druga – przy drodze za cmentarzem w Buśnie, prowadzącej do miejscowości Putnowice. Ten ciekawy, dość zaniedbany obecnie obiekt, mieścił w „domkowym” wnętrzu figurę św. Jana Nepomucena i jak chce tradycja związana z osobą tego świętego, umiejscowiono go nad wodą – dopływem Wełnianki. W kapliczce z Raciborowic znajduje się obraz Zwiastowania oraz rzeźby ludowe: Matki Boskiej, Dzieciątka Jezus i św. Jana Nepomucena, patrona szczerzej spowiedzi, dobrej sławy, tonących, ratowników oraz mostów. Jeszcze jedna drewniana kapliczka, z 1850 roku, znajduje się w Busieńcu.

Żeliwny krzyż z epitafium upamiętniającym tragedię sprzed lat znajduje się przy boisku sportowym w Białopolu. Podobny, z czterostopniowym cokołem, jest w Grobelkach. Star drewniany krzyż można zobaczyć przy przystanku w Grobelkach, przy drodze do pod lasem w Teremcu, przy zakręcie drogi z Raciborowic do Srzelec. Jest jeszcze krzyż kamienny niewiadomego pochodzenia ustawiony na polu w Strzelcach.

